

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2001.gada 3.aprīlī

lietā nr. 2000-07-0409

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Andrejs Lepse, Romāns Apsītis, Ilma Čepāne, Juris Jelāgins, Ilze Skultāne un Anita Ušacka

ar tiesas sēdes sekretāri Egiju Rozenbergu,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – divdesmit Saeimas deputātu – Modra Lujāna, Igora Solovjova, Jāņa Jurkāna, Jura Sokolovska, Oļega Deņisova, Borisa Cileviča, Miroslava Mitrofanova, Martijana Bekasova, Borisa Rastopirkina, Aleksandra Golubova, Pāvela Maksimova, Jakova Plinera, Andreja Klementjeva, Oļega Tolmačova, Aleksandra Bartaševiča, Jāņa Urbanoviča, Egila Baldzēna, Arņa Kalniņa, Valda Lauska, Rišarda Labanovska – pārstāvim Viktoram Tihonovam

un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabineta – pārstāvim Kristapam Kolovam,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 6. punktu un 17. panta pirmās daļas 3. punktu,

Rīgā 2001.gada 13.martā atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

**„Par Ministru kabineta 1999.gada 6.jūlija noteikumu nr.249
„Grozījumi Ministru kabineta 1998.gada 6.oktobra noteikumos
„Noteikumi par tirdzniecības kārtību tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības**

vietās un izbraukumos”” 1.1. punkta atbilstību likuma „Par uzņēmējdarbību” 4. panta otrajai daļai un 32. panta pirmās daļas 1. punktam, Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam un „Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību” (VVTT 1947) III panta 4. paragrāfam, Ministru kabineta iekārtas likuma 14. pantam un likuma „Par Igaunijas Republikas, Latvijas Republikas un Lietuvas Republikas līgumu par brīvo tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm” 3. panta otrajai daļai”.

Satversmes tiesa **k o n s t a t ē j a :**

1. 1993.gada 30.martā Latvijas Republikas Augstākā padome nolūkā aizsargāt vietējo lauksaimniecības un pārtikas preču ražotāju intereses, uzlabot un sakārtot Latvijas tirgu darbību, ierobežot nekontrolētu ielu tirdzniecību un nodrošināt patērētāju aizsardzību pret veselībai bīstamu produktu un preču nonākšanu tirgū pieņēma lēmumu „Par kārtību Latvijas tirgos”.

Lēmuma 6. punkts aizliedz juridiskajām un fiziskajām personām visu veidu ielu tirdzniecību un tirdzniecību no transportlīdzekļiem pilsētās (apdzīvotajās vietās), izņemot tirdzniecību tirgus teritorijā, ievērojot tirgus noteikumus, un pašvaldību speciāli iekārtotās vietās, ievērojot pašvaldību noteikto tirdzniecības kārtību šajās vietās, mazumtirdzniecības noteikumus, citas tirdzniecību reglamentējošās un veterinārsanitārās prasības.

1995.gada 8.augustā saskaņā ar likuma „Par 1925.gada 1.aprīļa likuma „Ministru kabineta iekārta” atjaunošanu” 14. panta 3. punktu Ministru kabinets izdeva noteikumus nr.256 „Noteikumi par tirdzniecību Latvijas tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības vietās un izbraukumos”.

Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu 1996.gada 4.jūnijā iepriekšminēto noteikumu vietā tika izdoti noteikumi nr.201 ar tādu pašu nosaukumu, bet 1998.gada 6.oktobrī tos aizstāja noteikumi nr.388 „Noteikumi par tirdzniecības kārtību tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības vietās un izbraukumos” (turpmāk – Noteikumi nr.388).

Noteikumu nr.388 11. punkts tā sākotnējā redakcijā noteica, ka importa nefasētos augļus, ogas un dārzeņus pārtikas preču tirgos un jaukta tipa tirgos ārpus slēgtajiem stacionārajiem tirdzniecības objektiem esošajās atklātajās tirgus teritorijās, zem nojumēm, no transportlīdzekļiem, izmantojot kases aparātus, ir tiesīgas realizēt tikai juridiskās personas.

1999.gada 6.jūlijā ar Ministru kabineta noteikumu nr.249 „Grozījumi Ministru kabineta 1998.gada 6.oktobra noteikumos nr.388 „Noteikumi par tirdzniecības kārtību tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības vietās un izbraukumos”” (turpmāk – Noteikumi nr.249) 1.1. punktu Noteikumu nr.388 11. punkts (turpmāk – apstrīdētā norma) tika izteikts šādā redakcijā: „Juridiskās personas un individuālā darba veicēji ir tiesīgi realizēt augļus, ogas, dārzeņus, izmantojot elektroniskos kases aparātus, pārtikas preču tirgos un jaukta tipa tirgos tikai slēgtajos stacionārajos tirdzniecības objektos. Šis nosacījums neattiecas uz šādām ar pievienotās vērtības nodokli neapliekamām personām – zemnieku saimniecībām, individuālajiem uzņēmumiem, individuālā darba veicējiem un fiziskām personām, kuras realizē pašu audzētos augļus, ogas, dārzeņus.”

2. Noteikumi nr.388 noteic, ka tirgus ir norobežota teritorija, kurai piešķirts tirgus statuss un kurā tiek pārdotas preces. Tirdzniecība tirgos ir atļauta tikai tirdzniecības vietās, kas norādītas tirgus plānā. Tirgus teritorijā ir tirgus paviljoni, kioski, novietnes, citi slēgti stacionāri tirdzniecības objekti, nojumes, tirdzniecības galdi (letes), kā arī brīva tirgus teritorija tirdzniecībai no transportlīdzekļiem.

Tiesības tirgoties tirgos ir, pirmkārt, Latvijā reģistrētiem uzņēmumiem (uzņēmēj sabiedrībām), kuru reģistrācijas dokumentos kā uzņēmējdarbības veids paredzēta tirdzniecība (turpmāk – juridiskās personas), otrkārt, individuālā darba veicējiem, kuri saskaņā ar izsniegtajiem patentiem vai reģistrācijas apliecībām realizē pašu ražotās preces vai pašu iegūtos dabas resursus, kā arī iepirktās preces, treškārt, Latvijas iedzīvotājiem (turpmāk – fiziskās personas), kuri realizē pašu ražoto lauksaimniecības produkciju, pašu iegūto zvejniecības produkciju un medījumus, savvaļas augus, ogas, sēnes un

riekstus, ceturtkārt, Igaunijas Republikas un Lietuvas Republikas iedzīvotājiem, kuri realizē pašu ražoto lauksaimniecības produkciju, piektdārt, citu kaimiņvalstu pierobežas zonas iedzīvotājiem, kuri Latvijas pierobežas zonā realizē pašu ražoto lauksaimniecības produkciju.

Lauksaimniecības produkciju, arī augļus, ogas un dārzeņus, ir atļauts realizēt pārtikas preču tirgos un jaukta tipa tirgos. Juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī individuālā darba veicējiem ir tiesības realizēt lauksaimniecības produkciju, izņemot augļus, ogas un dārzeņus, tirgus paviljonos un citos slēgtajos stacionārajos objektos, tirgus atklātajās teritorijās, zem nojumēm, no transportlīdzekļiem.

Saskaņā ar apstrīdēto normu augļus, ogas, dārzeņus juridiskās personas un individuālā darba veicēji ir tiesīgi realizēt tikai slēgtajos stacionārajos tirdzniecības objektos, bet uz tādām ar pievienotās vērtības nodokli neapliekamām personām kā zemnieku saimniecības, individuālie uzņēmumi, individuālā darba veicēji un fiziskās personas, kas realizē pašu audzētos augļus, ogas un dārzeņus, šis tirdzniecības nosacījums nav attiecināts.

Pieteikuma iesniedzējs pieteikumā lūdz atzīt Noteikumu nr.249 1.1. punktu daļā „tikai slēgtajos stacionārajos tirdzniecības objektos” par neatbilstošu likumiem, Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam un starptautiskajiem līgumiem un spēkā neesošu no šo noteikumu izdošanas brīža.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka noteikumu 1.1. punkts neatbilstot:

1) likuma „Par uzņēmējdarbību” 4. panta otrajā daļā, 32. panta pirmās daļas 1. punktā un Satversmes 91. pantā ietvertajam uzņēmējdarbības veikšanas līdztiesības principam;

2) „Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību” (VVTT 1947) III panta 4. paragrāfam, jo importētajiem produktiem noteikts mazāk labvēlīgs režīms nekā vietējās izcelsmes produktiem;

3) Ministru kabineta iekārtas likuma 14. pantam, jo apstrīdētais normatīvais akts izdots jautājumā, ko Saeima jau ir noregulējusi ar Lauksaimniecības likumu;

4) Igaunijas Republikas, Latvijas Republikas un Lietuvas Republikas līguma par brīvo tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm 3. panta otrajai daļai, kas aizliedz ieviest jaunas ievedmuitas nodevas vai maksājumus ar līdzvērtīgu efektu.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis tiesas sēdē minēto prasījumu uzturēja. Viņš uzsvēra, ka ar Noteikumu nr.249 1.1. punktu Ministru kabinets tirgos esot noteicis dažādus augļu, ogu un dārzeņu tirdzniecības ierobežojumus atkarībā no uzņēmējdarbības formas, kā arī atkarībā no atsevišķu juridisko personu, individuālā darba veicēju un fizisko personu darījumu apjoma.

Ministru kabinets esot ierobežojis juridisko personu tiesības tirgoties tirgos ar importētiem nefasētiem augļiem, ogām un dārzeņiem ārpus slēgtajām stacionārajām tirdzniecības vietām.

Bez tam zemnieku un zvejnieku saimniecības, individuālie uzņēmumi un individuālā darba veicēji esot grupēti pievienotās vērtības nodokļa nemaksātājos un maksātājos, atņemot pēdējiem tiesības realizēt atklātajās tirgus teritorijās arī pašu audzētos augļus, ogas, dārzeņus. Atsevišķiem uzņēmumiem, kaut tie arī ir pievienotās vērtības nodokļa nemaksātāji, tirdzniecība ar pašu audzētiem augļiem, ogām, dārzeņiem esot atļauta tikai slēgtajos stacionārajos tirdzniecības objektos. Taču likums „Par pievienotās vērtības nodokli” neparedzot šādus tirdzniecības ierobežojumus pievienotās vērtības nodokļa maksātājiem vai nemaksātājiem.

Ministru kabinets atbilžu rakstos norāda, ka iesniegtais pieteikums esot nepamatots, jo grozījumi Noteikumu nr.388 11. punktā tika izdarīti, ņemot vērā praksē visbiežāk konstatētos pārkāpumus tirdzniecībā ar augļiem, ogām un dārzeņiem. Šie grozījumi uzlabojot nodokļu administrēšanas funkcijas, veicinot kontrabandas novēršanu, paredzot iespējas stingrāk kontrolēt personas, kurām, veicot saimniecisko darbību, jāmaksā pievienotās vērtības nodoklis, un nodrošinot tirdzniecības vietu efektīvāku pārbaudi. Tie uzlabojot tirdzniecības kārtību tirgos, nodrošinot normatīvajiem aktiem atbilstošus tirdzniecības un uzglabāšanas (sanitāros un fitosanitāros) nosacījumus, mazinot iespējas tirgoties bez preču uzskaites dokumentiem un ar nezināmas izcelsmes precēm,

pārdevējam strādāt bez darba līguma un pārbaudes brīdī neatbildēt par pārkāpumiem, kā arī izvairīties no budžetā paredzēto nodokļu nomaksas.

Grozījumi Noteikumos nr.388 un tajos ietvertās stingrākās prasības, kas tiek izvirzītas ar pievienotās vērtības nodokli apliekamajām personām, neesot uzskatāmas par likumā „Par uzņēmējdarbību” noteiktā uzņēmējdarbības veikšanas līdztiesības principa pārkāpšanu, kā arī neesot pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 91.pantu un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Izdodot Noteikumus nr.388, neesot pārkāpts Ministru kabineta iekārtas likuma 14. pants, jo jautājums par lauksaimniecības preču tirdzniecības kārtību ar likumu neesot noregulēts.

Noteikumu nr.388 grozījumi nosakot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas iedzīvotājiem vienādas tiesības realizēt pašu ražoto lauksaimniecības produkciju. Tie neradot ierobežojumus augļu, ogu un dārzeņu importam.

Ministru kabineta pārstāvis tiesas sēdē uzturēja Ministru kabineta atbildžu rakstos pausto viedokli un izteica neizpratni par to, kāpēc pieteikuma iesniedzējs apstrīd normu vienā tās daļā, bet ne visus noteikumus kopumā.

Satversmes tiesa, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem un likumiem,

secināja:

1. Satversmes 91. pants noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

No šā panta pirmā teikuma izriet vienlīdzības princips, kas citastarp liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos. Satversmes 91.panta otrais teikums, kas noteic, ka „cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas” nevis ierobežo, bet papildina pirmo

teikumu.

Satversmes 91. pantā ietverto vienlīdzības principu var attiecināt arī uz juridiskajām personām kā fizisko personu kopumu. Šāda attieksme ir nostiprināta ne vien Eiropas valstu tiesu praksē, bet pat atsevišķās konstitūcijās. Tā Igaunijas Konstitūcijas 9. panta otrā daļa noteic, ka „tiesības, brīvības un pienākumi, kas uzskaitīti Konstitūcijā, attiecināmi uz juridiskajām personām tiktāl, ciktāl tie saistāmi ar juridisko personu vispārējo mērķi un šo tiesību, brīvību un pienākumu būtību”. Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma 19. panta trešā daļa savukārt noteic, ka „pamattiesības attiecināmas arī uz iekšzemes juridiskajām personām, ciktāl šīs tiesības atbilstoši to būtībai ir iespējams piemērot juridiskajām personām”.

Tomēr vienlīdzība Satversmes 91. panta izpratnē nenozīmē nivelēšanu. Tā prasa vienādi izturēties tikai pret personām, kas atrodas patiešām vienādos un salīdzināmos apstākļos. Līdzīga atziņa Nīderlandē nostiprināta konstitucionālā līmenī, Konstitūcijas 1. pantā nosakot, ka „Nīderlandē pret visām personām jāizturas vienādi vienādos apstākļos”.

Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats.

Ar pievienotās vērtības nodokli neapliekamās personas – zemnieku saimniecības, individuālie uzņēmumi, individuālā darba veicēji un fiziskās personas, kuras realizē pašu audzētos augļus, ogas, dārzeņus, – atrodas atšķirīgā saimnieciskā situācijā, ir mazāk aizsargāti tirgus dalībnieki. Tas, ka šīm personām tiek noteiktas priekšrocības vai atvieglojumi tirgū, pats par sevi nav vienlīdzības principa pārkāpums, ciktāl attiecīgās normas izdevējs ir rīkojies savas kompetences ietvaros.

2. Starptautiskā līguma „Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību” (VVT 1947) III pants aizliedz dalībvalstīm ievākt iekšējās nodevas un nodokļus, kā arī piemērot likumus, kas skar iekšējo tirdzniecību, transportu, preču izplatīšanu, iekšējo kvantitatīvo ierobežojumu, ražošanas un

produktu lietošanu noteiktos vairumos vai proporcijās, lai aizsargātu pašmāju produkciju pret importētajām precēm. Uz importa produkciju jāattiecina tāds režīms, kas nav mazāk labvēlīgs par nacionālo tiesisko režīmu.

Līguma III panta 4. paragrāfs paredz, ka līgumslēdzējas puses teritorijā ražotajiem produktiem, kas tiek importēti uz jebkuras citas līgumslēdzējas puses teritoriju, attiecībā uz likumiem, normatīviem un prasībām, ir jānodrošina ne mazāk labvēlīgs režīms kā iekšzemes produktiem, ieskaitot produktu iekšējo tirdzniecību, tirdzniecības piedāvājumu, pirkšanu un transportēšanu, izplatīšanu vai lietošanu.

Arī Igaunijas Republikas, Latvijas Republikas un Lietuvas Republikas līguma par brīvo tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm 3. panta otrā daļa noteic, ka pušu savstarpējā tirdzniecībā netiks ieviestas jaunas ievedmuitas nodevas vai maksājumi ar līdzvērtīgu efektu.

Prasība pārtikas preču un jaukta tipa tirgos tirgot augļus, ogas un dārzeņus slēgtos stacionāros objektos nav uzskatāma par importēto produktu tirdzniecības kvantitatīvu ierobežojumu, jo tā vienlīdz attiecas kā uz importa produktiem, tā arī uz vietējās izcelsmes produktiem.

Importa produktu ražotājam vai izplatītājam, salīdzinot ar vietējās izcelsmes produktu ražotāju, apstrīdētā norma nav noteikusi papildu prasības tirdzniecībā, jo, pirmkārt, iekšzemes produkcijas aizsardzības nolūkos netiek ieviestas jaunas ievedmuitas nodevas vai maksājumi ar līdzvērtīgu efektu un, otrkārt, noteiktie ierobežojumi attiecas uz tirgus dalībniekiem neatkarīgi no pārdodamās preces izcelsmes valsts.

Izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību iepriekšminētajiem starptautiskajiem līgumiem, Satversmes tiesa uzskata, ka šī norma nav pretrunā ar „Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību” (VVTT 1947) III panta 4. paragrāfu un Igaunijas Republikas, Latvijas Republikas un Lietuvas Republikas līguma par brīvo tirdzniecību ar lauksaimniecības precēm 3. panta otro daļu.

3. Nav pamatots pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka apstrīdētā norma neatbilst likuma „Par uzņēmējdarbību” 4. panta otrajai daļai. Saskaņā ar šā likuma 4. panta otro daļu un 33. pantu visi uzņēmēji darbojas likuma ietvaros uz līdztiesības pamatiem. Likuma „Par uzņēmējdarbību” 4. panta otrajā daļā noteiktais uzņēmēju darbības līdztiesības princips ir attiecināms uz nepieļaujamību atkarībā no īpašuma formām (veidiem) piemērot dažādas nodokļu likmes un noteikumus un dažādas (atšķirīgas) tiesības uz banku kredītiem, ja likumi par kredītiem un nodokļiem neparedz citādi.

Nav pamatots arī pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka apstrīdētā norma neatbilst minētā likuma 32. panta pirmās daļas 1.punktam. Šajā normā noteiktais ir attiecināms uz uzņēmējdarbības ierobežojumiem, kas tiek realizēti, izsniedzot speciālu atļauju (licenci) vai profesionālās kvalifikācijas sertifikātu kārtībā, kuru nosaka Ministru kabinets. Šī norma nav attiecināma uz tirdzniecības kārtības noteikšanu tirgos.

4. Nevar piekrist pieteikuma iesniedzēja apgalvojumam, ka tirdzniecības kārtība tirgos ir noregulēta ar Lauksaimniecības likumu. Tas nosaka lauksaimniecības produkcijas tirgus vispārējās regulēšanas pamatprincipus un līdzekļus.

Saskaņā ar Lauksaimniecības likuma 9. panta pirmo daļu Ministru kabinets veic pasākumus, lai veicinātu Latvijas lauksaimniecības produkcijas ražotāju iespēju realizēt savu produkciju arī iekšējā tirgū. Šā likuma 2. panta 6. punktā noteikts, ka valsts uzdevums ir radīt lauksaimniecībā nodarbinātajiem līdzvērtīgas sociālās un labklājības iespējas, lai tādējādi tiktu kompensēti nelabvēlīgie faktori, kas ietekmē lauksaimniecību kā tautsaimniecības nozari. Iekšējā tirgus aizsardzība šā likuma 4. panta un tirgus regulēšana 10. panta izpratnē ir tādu pasākumu kopums, kas tiek veikti, realizējot kompleksu lauksaimniecības politiku, cenu un tarifu nodrošināšanu. Enciklopēdiskajā vārdnīcā termins „tirgus” tiek skaidrots kā ekonomisko attiecību kopums, kas veidojas maiņas sfērā sakarā ar preču realizāciju (*Enciklopēdiskā vārdnīca, 2.sēj. Rīga: Latvijas Enciklopēdiju redakcija, 1991, 261.lpp.*). Arī

Lauksaimniecības likumā ar jēdzienu „tirgus” jāsaprot lauksaimniecības produkcijas apgrozījums starp ražotāju un patērētāju.

Turpretī Noteikumos nr.388 termins „tirgus” apzīmē norobežotu teritoriju, kurai piešķirts tirgus statuss un kurā noteiktās tirdzniecības vietās tiek pārdotas preces, arī lauksaimniecības produkcija. Ar Lauksaimniecības likumu noteiktie lauksaimniecības produkcijas tirgus regulēšanas principi attiecas arī uz tirgiem, tomēr minētais likums neregulē kārtību tirgos kā speciālās tirdzniecības vietās.

5. Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, pamatojies uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu, kas noteic, ka Ministru kabinets var izdot noteikumus, „ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts”.

1925.gada 1.aprīlī pieņemtais Ministru kabineta iekārtas likums šādu iespēju neparedzēja. 1993.gada 14.jūlijā, apspriežot likumprojektu par šā likuma spēka atjaunošanu, Piektās Saeimas deputāts Egils Levits savā ziņojumā, skaidrojot Ministru kabineta tiesības izdot noteikumus, norādīja: „Pēkšņi rodas jauna problēma, jauns jautājums, bet likuma nav. Tad, protams, valdība var efektīvi un ātri reaģēt un uzreiz pieņemt noteikumus. Tālāk, protams, Saeima var pieņemt savu likumu un šos noteikumus atcelt. Tādā veidā mēs panāktu to, ka Ministru kabinets darbotos tikai un vienīgi Saeimas noteiktajos ietvaros. Un Saeima šos ietvarus nosaka ar likumu. Nevarētu būt tāda situācija, ka Ministru kabinets izdotu savus noteikumus, kas būtu pretrunā ar likumu.”

Kā norāda tiesībzinātnieks Dītrihs Andrejs Lēbers, Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punkts ir „jauns, Satversmes praksē līdz šim neatzīts valdības noteikumu izdošanas pamatojums... šis jauninājums rada šaubas, vai Saeima ar vienkāršu likumu ir tiesīga mainīt pastāvošo konstitucionālo iekārtu. Piešķirt Ministru kabinetam tiesības likumdošanas jomā, kuras Satversmē nav paredzētas, nozīmē jaukt likumdevēja un izpildvaras funkcijas.” (*Lēbers D.A. Ministru kabinets: Komentārs Latvijas*

Republikas Satversmes IV nodaļai „Ministru kabinets”/D.A.Lēbers, I.Bišers. Rīga: Tiesiskās informācijas centrs, 1998, 150., 151.lpp.)

Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punkts nav interpretējams tikai vēsturiski un gramatiski, proti, ka Ministru kabinets ir tiesīgs izdot noteikumus par jebkuru jautājumu, ja tas ar likumu nav noregulēts. Lietojot sistēmisko interpretācijas metodi, jāņem vērā Satversmes 64. pants, kas noteic, ka „likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros”, un Satversmes 81. pants, kas likumdošanas tiesības Ministru kabinetam deleģē īpaši paredzētos gadījumos. Līdz ar to Ministru kabinets, pamatojoties uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu, nevar izdot noteikumus par jautājumiem, kas ietilpst likumdevēja kompetencē.

Pārvaldes kārtībā Ministru kabinets var izdot vienīgi likumam pakārtotus normatīvus aktus, tātad noteikumiem jāatbilst likumam. Noteikumus izdod, lai palīdzētu dzīvī īstenot likumus. To panāk, noteikumos konkretizējot (detalizējot) likuma normas. Līdz ar to vārdi „ar likumu nav noregulēts” saprotami tā, ka jautājums ar likumu nav noregulēts līdz galam un tas prasa detalizētāku reglamentāciju. Ministru kabinets, izdodot noteikumus, nedrīkst tajos ietvert tādas normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanā.

Par to, ka apstrīdētajā tiesību normā regulētās tiesiskās attiecības ir likumdevēja kompetence, liecina arī tas apstāklis, ka Saeima nav atcēlusi Augstākās padomes 1993.gada 30.marta lēmumu „Par kārtību Latvijā tirgos”.

Ministru kabinets ar apstrīdēto normu ir noteicis augļu, ogu un dārzeņu tirdzniecības ierobežojumus tirgos, pirmkārt, atkarībā no uzņēmējdarbības formas, otrkārt, atkarībā no atsevišķu juridisko personu, individuālā darba veicēju un fizisko personu darījumu apjoma. Likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” mērķis nav bijis noteikt ar pievienotās vērtības nodokli apliekamajām un neapliekamajām personām atšķirīgus tirdzniecības nosacījumus tirgos atkarībā no viņu uzņēmējdarbības formas vai darījumu apjoma, tādā veidā diferencējot to tiesisko stāvokli tirgū.

Līdz ar to Ministru kabinets ir ietiecies Saeimas darbības sfērā un pārkāpis savu kompetenci.

6. Arī Saeimas pieņemtajā Komerclikumā ir noteikts, ka komercdarbības ierobežojumus drīkst noteikt tikai ar likumu vai pamatojoties uz likumu. Tas nozīmē, ka Ministru kabinets komercdarbību var ierobežot vienīgi pamatojoties uz speciālu likumā paredzētu pilnvarojumu.

Līdz ar to, izdodot apstrīdēto normu saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu, Ministru kabinets ir pārkāpis tam ar Satversmes 64. un 81. pantu noteiktās pilnvaru robežas.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.-32. pantu, Satversmes tiesa

nosprīda:

Atzīt Latvijas Republikas Ministru kabineta 1998. gada 6. oktobra noteikumu nr. 388 „Noteikumi par tirdzniecības kārtību tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības vietās un izbraukumos” 11. punktā (1999. gada 6. jūlija noteikumu nr. 249 „Grozījumi Ministru kabineta 1998. gada 6. oktobra noteikumos nr. 388 „Noteikumi par tirdzniecības kārtību tirgos, gadatirgos, ielu tirdzniecības vietās un izbraukumos”” 1.1. punkta redakcijā) ietverto ierobežojumu „tikai slēgtajos stacionārajos tirdzniecības objektos” par neatbilstošu Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktam un par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 2001. gada 3. aprīlī.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Endziņš